

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ:
ЧИННИКИ ВПЛИВУ ТА НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ**

У статті розглянуто сучасний стан молодіжного ринку праці України і Хмельницької області зокрема, який характеризується низкою проблем, що негативно впливає на соціально-економічний розвиток країни. Досліджено регіональні особливості та основні тенденції зайнятості молоді. Запропоновано пріоритетні напрями регулювання політики зайнятості молоді, що дозволить покращити якість робочої сили та подолати диспропорції, які існують на молодіжному ринку праці.

Ключові слова: молодь, молодіжний ринок праці, зайнятість, безробіття, державна молодіжна політика зайнятості.

**MODERN TRENDS IN THE YOUTH LABOR MARKET KHMELNITSKY REGION:
FACTORS OF INFLUENCE AND AREAS OF REGULATION**

The purpose of this article is an analysis of youth unemployment in the Khmelnytsky region and search of ways of the effective use of labour potential of young people in the conditions of market conditions of manage. The article discusses the current state of youth labour market of Ukraine and Khmelnytsky region in particular, is characterized by a number of problems, which negatively affects socio-economic development of the country Investigated regional features and trends of youth employment. Demand and supply is analysed on labour force in a region and grant of prof-oriented services young people by government service of employment. It is important to identify migration movements among young people, which is one of the most mobile population. The article outlines the basic problem of unemployment among young people as an important part of modern Ukrainian society. Suggested priorities for the regulation of the policy of youth employment, implementation of which will improve the quality of the workforce and to overcome disparities that exist in the youth labour market.

Keywords: youth, the youth labour market, employment, unemployment, state youth employment policy.

Постановка проблеми. Важливу роль в соціальних відносинах, виробництві матеріальних і духовних благ відіграє молодь, яка завжди була особливою цінністю для будь якого суспільства. Використовуючи свої креативні здібності, думки, пропозиції, молоді люди створюють нові організації, об'єднання та рухи, розробляють та реалізують стратегічні плани власного та суспільного розвитку.

Молоде покоління, формуючи свій трудовий потенціал, є продуктивною і мобільною робочою силою держави, озброєною найсучаснішими знаннями. Саме це визначає необхідність регулювання молодіжного ринку праці як в межах всієї країни, так і окремого регіону, з метою ефективного використання трудового потенціалу молоді.

Молодіжний ринок праці має свої особливості – з одного боку, молодий вік підвищує шанси для зайнятості, а з іншого – через відсутність трудового досвіду їх зменшує. При цьому молодіжний сегмент ринку праці в Україні характеризується посиленням дисбалансу між попитом і пропозицією праці, зниженням рівня економічної активності молоді, зростанням рівня безробіття, збільшенням частки молодих людей, зайнятих у неформальній сфері економіки, збільшенням чисельності молодих трудових мігрантів. В основі цих негативних тенденцій, з нашої точки зору, лежить недосконалість механізмів державного регулювання молодіжного ринку праці, що призводить до нераціонального використання значної частини трудового потенціалу молоді. Відтак вимогою сьогодення є максимальне залучення молоді до праці, як невід'ємної частини трудового механізму, що і визначає актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам зайнятості молоді присвячені роботи таких науковців, як О. А. Грішньої, Д. Л. Богині, Є. М. Лібанової, Г. О. Радіонової, М. І. Долішнього, С. М. Злупка, О. А. Кратт, О. О. Яременко та багатьох інших вчених економістів. У наукових працях відображені стан та тенденції зайнятості молоді, запропоновано заходи щодо її удосконалення. Водночас, в умовах ринкової моделі економіки постає необхідність дослідження регіональних аспектів зайнятості молоді з метою удосконалення регулювання молодіжного ринку праці регіону.

Метою даної статті є аналіз молодіжного ринку праці Хмельницького регіону та пошук шляхів ефективного використання трудового потенціалу молоді в ринкових умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу. Від здатності молоді та створених у суспільстві можливостей бути активною силою значною мірою залежить процес прогресивних перетворень. Використовуючи свою мобільність, гнучкість та інтелектуальний потенціал молодь визначає майбутні напрями розвитку держави.

До молоді відносять молодих громадян України віком від 14 до 35 років [1].

Загалом молодь визначають як окрему соціально-демографічну групу, яка вирізняється сукупністю

вікових характеристик, особливостей соціального становища і обумовлених тим та іншим фактором соціально-психологічних якостей, що визначаються суспільним ладом, культурою, закономірностями соціалізації, вихованням в умовах певного суспільства [2].

Проблемою сьогодення для України є те, що вона належить до країн, у яких чисельність населення з року в рік суттєво скорочується. Депопуляція українського населення відбувається за рахунок практично усіх вікових категорій, однак темпи зниження чисельності молоді випереджають темпи втрат серед інших вікових контингентів. Станом на 01.01.2016 р. чисельність молодих людей віком 14–34 років становила 11 829 350 осіб. За період 2011–2016 рр. цей показник зменшився на 2 048 327 осіб, тобто на 14,8%, а питома вага в загальній чисельності населення – з 30,4% до 27,8% [3, с. 6]

У сучасній Україні вибудована концепція молодіжної політики держави, яка являє собою цілеспрямовану діяльність органів державної влади, громадських об'єднань та інших соціальних інститутів спрямовану на вирішення проблем молоді в усіх сферах її життєдіяльності. На сьогоднішній день держава пропонує систему заходів, програм з метою створення умов для реалізації соціального, інтелектуального, культурного та економічного потенціалу молодого покоління. Зокрема Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. за № 148 затверджено Державну цільову соціальну програму “Молодь України” на 2016–2020 роки [4].

Специфіка молоді як окремої соціально-демографічної групи визначає особливості її становища на ринку праці. Так, молоді не вистачає практичного і життєвого досвіду, необхідних професійних навичок, щоб на рівних конкурувати на ринку праці з іншими віковими групами населення. Проте цей недолік можна подолати, якщо молоді люди самі зацікавлені в освітньо-професійному розвитку і докладають для цього зусиль, цілеспрямовані у напрямі активної участі у трудовій діяльності. Вагому позитивну роль при цьому відіграє підтримка з боку держави, підприємств, громадських організацій тощо.

Загалом сучасній молоді притаманні привабливі якості, які відрізняють її від інших вікових груп населення, формуючи її конкурентні переваги на ринку праці. Це, передусім, молодість, здоров'я, отримані нові знання, володіння інформаційними технологіями, загострене почуття нового, зацікавленість в змінах, готовність до змін. Ці якості поряд з високою мотивацією до ефективної праці часто слугують запорукою прояву високої працездатності, мобільності, швидкої адаптації до змін, мінливих вимог, що дозволяє професійно зростати, брати участь в інноваційній діяльності.

Слід визнати, що в умовах дефіциту робочих місць, підвищених вимог роботодавців до якості робочої сили, далеко не всі представники молодого покоління готові, бажають і здатні нарощувати конкурентні переваги на ринку праці і свідомо підтримувати їх розвиток. Кращі шанси у пошуках роботи, закріпленні за постійним робочим місцем (в умовах стандартної або нестандартної зайнятості) мають ті молоді люди, які отримали відповідне виховання, хорошу сучасну освіту, обрали здоровий спосіб життя, яким притаманні відповідні ціннісні орієнтири у сфері праці – активність, цілеспрямованість, наполегливість, працездатність, мобільність, прагнення нарощувати знання [5].

Таблиця 1

Рівень безробіття за статтю і віковими групами у Хмельницькій області у 2013–2015 рр.

Роки	у тому числі за віковими групами, тис. осіб			Зміна рівнів безробіття Темп приросту безробітних за віковими групами та статтю, %		
	15–24 років	25–29 років	30–34 років	15–24 років	25–29 років	30–34 років
Всього						
2013	15,4	12,8	11,7			
2014	15,2	13,9	12,7	-0,2	1,1	1
2015	11,9	12,9	13,4	-3,3	-1	0,7
Жінки						
2013	16,6	13,95	13,53			
2014	16,4	15,5	14,3	-0,2	1,55	0,77
2015	12,3	13,8	14,65	-4,1	-1,7	0,35
Чоловіки						
2013	14,4	11,8	10,15			
2014	12,6	12,5	11,2	-1,8	0,7	1,05
2015	9,5	11,9	12,2	-3,1	-0,6	1

В умовах ринкової системи господарювання молодь зіштовхується з серйозними проблемами в освіті (якість освіти), у праці (низька конкурентоздатність, проблеми у працевлаштуванні через відсутність практичного досвіду, низька заробітна плата у молодих працівників тощо), у виборі сфери для самореалізації тощо. Все це зумовлює виникнення молодіжного безробіття, а у випадку довготривалого безробіття, або працевлаштування не за фахом, – руйнування накопиченого в системі освіти трудового потенціалу.

Проблеми безробіття молоді в сучасних умовах є характерними для майже усіх регіонів України. Водночас кожний регіон відрізняється певною специфікою зазначеної проблематики. З метою виявлення цієї специфіки проведемо аналіз молодіжного ринку праці Хмельницького регіону.

Дослідження динаміки рівнів безробіття молоді за віковими групами та статтю за період 2013–2015 рр., яке проводилось за матеріалами Хмельницької обласної служби зайнятості [6] виявило стійку тенденцію зростання протягом 2013–2015 рр. рівня молодіжного безробіття у віковій категорії від 30 до 34 років (з 11,7 % до 13,4 %) (таблиця 1). Така ситуація є характерною як для чоловіків, так і для жінок. Саме ця вікова категорія молоді характеризується досить високим рівнем професійної освіти, певним рівнем накопиченого досвіду. Проте існує ряд чинників, які впливають на формування певних мотиваційних установок у праці молоді цієї вікової категорії залежно від потреб. Зокрема, у переважній більшості таких молодих людей сформовані сім'ї, в яких виховуються діти, що вимагає від батьків пошуку більш високооплачуваної роботи з метою продуктивної зайнятості. Враховуючи те, що в економіці області бракує високооплачуваних робочих місць відповідно до потреб молоді, їхнього освітньо-професійного рівня, це призводить до зростання безробіття.

За даними таблиці 1 видно, що рівень безробіття молоді у віці від 25 до 29 років протягом досліджуваного періоду має строкатий характер і у 2015 році залишився майже на рівні 2013 року (12,9 %) після його зростання до 13,9 % у 2014 році.

У 2015 році найнижчий рівень безробіття був притаманним для молодих людей у віці від 15 до 24 років (11,9 %). Очевидно, що робота, яка влаштовує молодь у цій віковій категорії та у віці від 25 до 29 років, із зазначених вище причин, не може задовольняти потреби молодих людей у старшій віковій категорії молоді, що певним чином пояснює відмінність у рівнях безробіття.

Слід відмітити, що у статевому аспекті більш затребуваними на ринку праці є послуги праці молодих чоловіків, аніж жінок, що відображається у відповідних показниках рівнів безробіття у 2015 році (12,2 % у чоловіків проти 14,7 % у жінок). При цьому, рівень жіночого молодіжного безробіття є вищим від чоловічого у всіх вікових категоріях.

В Україні та Хмельницькій області, зокрема, питання зайнятості молоді та її конкурентоспроможності набуває особливого значення. В умовах системної кризи в Україні та озброєного конфлікту на сході країни, можливості та перспективи працевлаштування молоді значно погіршуються.

Розглянемо детальніше рівень працевлаштування молоді Хмельницьким обласним центром зайнятості, та порівняємо його з показниками працевлаштування молоді в Україні [6], що наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Чисельність зареєстрованої Державною службою зайнятості України безробітної молоді у віці до 35 років за період 2013–2015 рр.

Показник	Роки			Темп зростання, %	
	2013	2014	2015	2014/2013	2015/2014
Отримали статус безробітного протягом грудня, всього по Україні, осіб	132092	128371	119134	97,1	92,8
з них: молодь у віці до 35 років	52515	50830	45300	96,8	89,1
у % до тих, хто отримав статус безробітного	39,7	39,6	38,0	-	-
Працевлаштовано молоді до 35 років, осіб	13794	11202	9201	81,2	82,1
Рівень працевлаштування, %	26,2	22,0	20,3	-	-
Отримали статус безробітного протягом грудня, всього по Хмельницькій області, осіб	6179	6036	5335	97,7	88,4
з них: молодь у віці до 35 років	2107	2172	1788	103,1	82,3
у % до тих, хто отримав статус безробітного	34,1	36,0	33,5	-	-
Працевлаштовано молоді до 35 років, осіб	354	248	195	70,1	78,6
Рівень працевлаштування, %	16,8	11,4	10,9	-	-

Аналізуючи дані, що відображені в таблиці 2, по Україні в цілому і Хмельницькій області зокрема, було з'ясовано, що на обліку в центрах зайнятості перебуває досить значна частка молодих осіб віком до 35 років, які прагнуть знайти роботу відповідно до рівня своєї кваліфікації. Так, тільки протягом грудня 2015 року 45,3 тис. осіб з числа молодих людей до 35 років отримали статус безробітного, що склало 38 % до загальної чисельності тих, хто отримав цей статус. Позитивним моментом є зниження чисельності молодих осіб, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітних. Але у цьому контексті слід

досліджувати причини їх зменшення, серед яких є і певна недовіра до служб зайнятості щодо можливостей отримати таку роботу, яка б задовольнила потреби сучасної амбітної молоді.

Свідченням поглиблення проблем молодіжної зайнятості є зниження показника рівня працевлаштування молоді по Україні загалом з 26,2 % у 2013 році до 20,3 % у 2015 році.

У регіональному аспекті аналогічна ситуація спостерігається і у Хмельницькій області. Зокрема частка молодих людей, які отримали статус безробітного склала 33,5 % серед усієї чисельності безробітних осіб, що на 2,5 % менше у порівнянні з 2014 роком. Проте, тривогу викликає суттєве зниження рівня працевлаштування молоді протягом досліджуваного періоду та його низький рівень загалом. Зокрема, у 2015 році із загальної чисельності зареєстрованих безробітних молодих людей у віці до 35 років було працевлаштовано лише 10,9 %. Рівень працевлаштування знизився з 16,8 % у 2013 році до 10,9 % у 2015 році.

Як показало дослідження, молодь не поспішає звертатися за допомогою в центри зайнятості, адже намагаються працевлаштуватися власними силами, сподіваючись найти хорошу роботу з гідною оплатою праці. Дуже часто молоді люди у пошуках гідної роти та продуктивної зайнятості вдаються до міграції, у т. ч. за кордон.

У контексті міграції, необхідно зазначити, що молоді люди визнані однією з найбільш мобільних демографічних груп. Особливістю міграційного руху молоді України є його орієнтація на високорозвинені регіони, а основним напрямком залишається переміщення населення з регіональної периферії до обласних центрів. Така тенденція не лише зумовлює демографічні диспропорції, зокрема старіння населення, в сільській місцевості та малих містах, а й пришвидшує процеси депопуляції на окремих територіях.

За даними Державної служби статистики України у загальному міграційному обороті досить висока частка молодих осіб задіяна саме в міжрегіональній міграції (68,1 %) та міграції до країн далекого зарубіжжя (68,2 %), що, знову ж таки, відбувається на фоні навчання та працевлаштування (табл. 3).

Таблиця 3

Частка молоді віком 15–34 років серед мігрантів різних міграційних потоків у 2014 році

Міграційні потоки	Частка молоді серед усіх мігрантів, %	з них	
		молоді чоловіки	молоді жінки
Внутрішньо регіональна міграція	58,7	23,3	35,4
Міжрегіональна міграція	68,1	30,1	38,0
Близьке зарубіжжя	48,8	31,1	17,7
Далеке зарубіжжя	68,2	47,6	20,6

Існують різні чинники міграції, проте найважливішим чинником міграції української молоді за кордон є бажання отримати високоякісну освіту у закордонних навчальних закладах з метою підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку праці

Міжрегіональні потоки міграції молоді спрямовані, в основному, до найбільш економічно розвинутих регіонів України, які володіють високим інноваційним та науковим потенціалом (Київська, Харківська, Дніпропетровська, Одеська області тощо), що сприятиме використанню власного трудового потенціалу, реалізації себе як особистості та професійному становленню та розвитку.

З метою отримання більш якісної освіти та можливості працевлаштування за кордоном навчається значна частка українських студентів. Так, у 2013-2014 н. р. за кордоном навчалось 46591 особа, більшість (14951 особа) – у Польщі (українські студенти складають 42% від усіх іноземних студентів, які навчаються у Польщі). Значна частка українців навчалися також у Німеччині (9212 осіб), Канаді (2053 особи), Чехії (2019 осіб), Італії (1894 особи) [3, с. 50].

У 2014 і 2015 рр. показники рівня зайнятості серед молоді, як і всього працездатного населення, сягнули найнижчої позначки за останні десять років [3, с. 56].

Не сприяє працевлаштуванню молоді, у тому числі і Хмельниччини, попит на робочу силу та її пропозиція за професійними групами. Інформація щодо цього за період 2015-2016 році (на кінець вересня відповідного року) наведена в таблиці 4 [7, с.10].

Як з'ясувалось у ході проведеного аналізу даних таблиці 4, потреба роботодавців у працівниках для заміщення вільних робочих місць (вакантних посад) в економіці області не відповідає потребам молоді у працевлаштуванні. Так, найбільший попит в регіоні спостерігається на робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин, для яких пропонується 586 вакантних робочих місць, кваліфікованих робітників з інструментом – 204 вакантних робочих місця, а також працівників сфери торгівлі та послуг – 196 вакантних робочих місць. При цьому найбільше навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце (вакантну посаду) (221 у вересні 2016 року) відмічалось для кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства, потреба у яких найменша.

На ринку праці регіону попитом користуються вільні робочі місця за такими професіями як законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі), навантаження на одне вільне робоче місце (вакантну посаду) на які серед зареєстрованих безробітних складало 49 осіб. Така ситуація підтверджує тезу про те, що сьогодні молодь орієнтується у своєму виборі на здобуття в основному вищої освіти за престижними спеціальностями (юристи, менеджери тощо), що дозволить їм здобути високий соціальний статус у суспільстві і відповідний рівень життя.

Таблиця 4

Попит на робочу силу та її пропозиція за професійними групами у Хмельницькій області у 2015-2016 році (на кінець вересня)

Показники	Чисельність зареєстрованих безробітних, осіб		Потреба роботодавців у працівниках для заміщення вільних робочих місць (вакантних посад), осіб		Навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце (вакантну посаду), осіб	
	2016 р.	2015 р.	2016 р.	2015 р.	2016 р.	2015 р.
Усього	11813	11595	1294	613	9	19
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	2325	1524	47	33	49	46
Професіонали	1195	1323	65	54	18	25
Фахівці	1160	1215	55	52	21	23
Технічні службовці	657	638	41	24	16	27
Працівники сфери торгівлі та послуг	1877	1982	196	132	10	15
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	221	282	1	1	221	282
Кваліфіковані робітники з інструментом	980	1246	204	189	5	7
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	1899	1785	586	90	3	20
Найпростіші професії та особи без професії	1499	1600	99	38	15	42

Незважаючи на загально цивілізаційні тенденції зростання освіченості населення, наявність масовості вищої освіти, орієнтація підготовки не на потреби економіки, а на ажіотажний попит молоді на певні спеціальності обумовлюють збільшення соціальної напруги на ринку праці серед молоді і створюють умови для зростання безробіття серед випускників навчальних закладів.

Як показали результати досліджень ринку праці, проведені нами раніше, так і сучасні напрацювання у цій царині, сьогодні, на жаль, в Україні відсутня державна програма щодо формування позитивного іміджу робітничої професії і навчатись у професійно-технічних закладах і працювати робітником не престижно. Тому необхідно удосконалювати роботу з впровадження професійної орієнтації не тільки у школі, але й розпочинати цю роботу ще у дитячому саду, формуючи у дітей трудові цінності, любов та повагу до будь-якої праці [8, с. 131].

Для подолання проблеми безробіття, зокрема серед молоді, недовіри молодих людей до державної служби зайнятості у питаннях пошуку роботи та працевлаштування в Україні, як і в Хмельницькому регіоні зокрема, здійснюються заходи активної політики сприяння зайнятості населення: надання інформаційних, консультаційних та профорієнтаційних послуг, створення банку вакансій та пошук підходящої роботи, сприяння в працевлаштуванні громадян, у тому числі шляхом організації підприємницької діяльності, організація професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації безробітних, організація і фінансування громадських робіт, виплата допомоги по безробіттю.

Державна служба зайнятості України спільно з регіональними центрами зайнятості проводить масштабні роботи, що працевлаштування безробітних громадян, а особливо молоді. Широко використовуються мобільні центри профорієнтації, проводяться ярмарки професій серед студентів, різноманітні тренінги та семінари з пошуку роботи, встановлюються профорієнтаційні термінали в школах, розміщується доступна інформація щодо працевлаштування на інтернет-ресурсах та багато іншого.

Важливе значення для успішного професійного самовизначення молоді, підвищення якості та конкурентоспроможності її трудового потенціалу, збалансування ринку праці та ринку освітніх послуг, профілактики безробіття має проведення державною службою зайнятості роботи щодо надання профінформаційних та профконсультаційних послуг. Динаміка надання профорієнтаційних послуг молоді Хмельницьким обласним центром зайнятості за останніх два роки наведена у таблиці 5:

Таблиця 5

Динаміка надання профорієнтаційних послуг Хмельницькою обласною службою зайнятості за 2014-2015 рр.

Показник	2014 рік	2015 рік	Темп зростання, %
Проходили професійне навчання, осіб	2707	2270	83,9
Рівень охоплення професійним навчанням, %	12,5	11,4	-
Отримали профорієнтаційні послуги, осіб	20910	18947	90,6
Рівень охоплення профорієнтаційними послугами, %	96,5	95,6	-

Як свідчать дані таблиці 3, у 2015 році мало місце зниження чисельності осіб, які проходили професійне навчання, на 16,1%, у порівнянні з попереднім 2014 роком. Відповідно відбулось зниження рівня охоплення професійним навчанням з 12,5% у 2014 році до 11,4% у 2015 році. Загальна чисельність молодих осіб, що отримували профорієнтаційні послуг Хмельницьким обласним центром зайнятості, знизилася на 9,4%, рівень охоплення профорієнтаційними послугами склав 95,6 %. Зниження показників надання профорієнтаційних робіт молоді негативно впливає на вибір ними професій, спеціальностей та напрямів професійного навчання молодих спеціалістів. Молодь не знає, яких фахівців не вистачає на ринку праці, а якими він перенасичений.

Як показує статистика, заходи, що вживаються регіональними структурами щодо підвищення рівня зайнятості молоді не завжди є дієвими, що вимагає пошуку нових підходів до працевлаштування молоді як на регіональному, так і на державному рівні, відповідно до сучасних економічних умов в Україні.

Проблема молодіжного безробіття на Хмельниччині залишається сьогодні досить гострою, майже 40 % від загальної чисельності безробітних, які перебувають на обліку в центрах зайнятості — це молодь. Така ситуація обумовлена цілим рядом причин, в тому числі і втратою цілісності системи професійної орієнтації населення. Питання удосконалення профорієнтаційної роботи з молоддю треба вирішувати спільними зусиллями усіх зацікавлених сторін: влади, роботодавців, освіти, соціальних служб для молоді, інших державних та недержавних інституцій. Саме тому служба зайнятості має стати активним учасником профорієнтаційної роботи з молоддю, насамперед, превентивного характеру, з метою формування адекватного ставлення до ситуації на ринку праці, обґрунтованого підходу до вибору професії та місця навчання, підвищення престижу робітничих професій, орієнтації на професії, актуальні на ринку праці.

В умовах обмеженого попиту на робочу силу реальним шансом для безробітних отримати робоче місце та зарібок є участь у тимчасових роботах. У громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру в Хмельницькому регіоні протягом 2015 року брали участь 6009 осіб, в тому числі 5989 безробітних, серед яких 26,7 % – молодь. Тимчасові роботи виконувались за кошти роботодавців та, в основному, були направлені на підготовку сільськогосподарських підприємств області до весняно-польових робіт, благоустрій територій підприємств та різні види робіт підсобного характеру, лісгосподарські роботи.

Загалом, основні проблеми економічної активності молоді можна умовно розділити на дві групи: специфічні та загальні.

До загальних проблем доцільно віднести і надвисокі банківські кредитні ставки, і неможливість молодих осіб придбати власне житло, і проблематичність організації та успішного ведення власного бізнесу, і обмежений рівень доходів та можливість досягнути та підтримувати гідний спосіб життя.

Специфічні проблеми економічної активності молоді виявляються у низькій конкурентоздатності через відсутність досвіду роботи, базових професійних умінь і навичок, щоб одразу приступити до роботи, високій мобільності, недостатній підтримці державою та багато інших факторів. До того ж, більшість професій вважаються серед молодих осіб неprestижними, навіть ті, що високо оплачуються..

Однією з проблем є недостатній обсяг інформації про потреби сучасного ринку праці, а саме про ті професії, на які є попит, про вимоги, які представляють роботодавці до професійних та особистісних якостей майбутнього працівника. Внаслідок чого неправильний вибір професії. Часто молоді люди не замислюються над своїм покликанням, своєю професійною кар'єрою, здійснюють вибір не усвідомлено, під впливом батьків, друзів, “аби куди-небудь піти вчитися”, “аби отримати диплом”, “на який вищий чи професійний навчальний заклад у батьків грошей вистачило”, “де легше вчитися”, що згодом викликає сумніви у правильності вибору професії чи спеціальності та небажання працювати за фахом.

Що ж до ситуації в країні сьогодні, молодь стурбована складним матеріальним становищем, загальною фінансовою скрутою в державі, відсутністю якісного медичного обслуговування та соціальних

гарантій, обмеженістю свобод та нестачею гідних робочих місць, що супроводжується невпевненістю у своєму майбутньому у своїй власній країні.

Всі ці проблеми та багато іншого потребують нагального вирішення, тому держава повинна намагатися персоналізовано підтримувати молодих осіб. Це стосується пільгового кредитування, задоволення потреб молоді, перш за все, молодих сімей, сприяння створенню в економіці нових продуктивних робочих місць з гідною оплатою праці та можливості працевлаштуватися на них молодим людям. Все це повинно охоплюватись механізмом стимулювання роботодавців з боку держави.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити висновки, що вирішення сучасних проблем зайнятості і безробіття серед молоді необхідно шукати у площині формування та реалізації активної політики сприяння зайнятості молоді; проведення досліджень з метою визначення певних спеціальностей, професійних навичок та рівня кваліфікації, якими повинні володіти випускники ВНЗ регіону; включення до навчальних програм обов'язкового стажування студентів останніх курсів на підприємствах, в установах та організаціях для набуття випускниками практичного досвіду роботи; розробки та впровадження механізму фінансової підтримки підприємств, установ та організацій, які беруть участь у реалізації програм зайнятості для молоді; розробки програм виконання тимчасових та волонтерських робіт тощо.

Пріоритетними завданнями для Хмельницького регіону у контексті підвищення рівня зайнятості населення, у тому числі молодіжної, повинні бути:

- підвищення ефективності роботи аграрного сектору, розвиток харчової промисловості на основі переробки сільськогосподарської продукції. Це забезпечить зайнятість сільського населення, скорочення міграції сільського населення, особливо молоді, а також буде джерелом додаткових доходів та збільшить ринок збуту виробленої сільськогосподарської продукції;
- подальше нарощування обсягів залучення інвестицій в господарський комплекс, економічне стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання;
- підтримка самостійної зайнятості населення, зростання рівня розвитку малого підприємництва та створення і підтримання сприятливого середовища, поліпшення економічних показників господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва;
- фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка малого підприємництва;
- сприяння розширенню сфери застосування праці за рахунок збереження діючих та створення сучасних нових робочих місць із залученням різних джерел інвестицій, особливо в сільській місцевості; зростанню компонентів гідної праці, забезпеченню справедливої оплати праці.

Підвищення рівня зайнятості молоді в Хмельницькому регіоні можливе за рахунок освоєння перспективних напрямів створення робочих місць:

- будівництва нових підприємств, реконструкція та технічне переозброєння існуючих;
- розвитку мережі об'єктів соціально-культурного та комунального призначення;
- забезпечення розвитку туристичної та відпочинково-оздоровчої індустрії, в тому числі сільського зеленого туризму;
- розширення мережі із заготівлі та збуту сільськогосподарської продукції;
- розвитку надання побутово-комунальних послуг;
- розвитку виробництва і переробки сільськогосподарської продукції;
- розвитку виробництва продовольчих товарів;
- розвитку виробництва будівельних матеріалів та здійснення будівельно-ремонтних робіт.

Розвиток малого підприємництва залишається одним із важливих і розглядається як стратегія зростання з набуттям якісних змін в економіці та розширенням соціальної бази ринкових перетворень з важливою роллю у цьому молоді регіону.

Висновки

Аналіз молодіжного ринку праці Хмельниччини показав, що до центру зайнятості за сприянням у працевлаштуванні звертається значна чисельність незайнятих трудовою діяльністю молодих осіб; частка молодих людей, які отримали статус безробітного склала 33,5 % серед усієї чисельності безробітних осіб. Молоді потрібна підтримка кваліфікованих працівників служби зайнятості, які зможуть допомогти їм у пошуках роботи. За сприяння служб зайнятості з року в рік працевлаштовується значна частка зареєстрованої молоді. Проте, спостерігається зниження рівня працевлаштування молоді як в Україні, так і Хмельницькій області зокрема, а також чисельності осіб, які скористалися послугами Державної служби зайнятості. Сучасний стан економіки вимагає пошуку нових підходів до працевлаштування молоді як на регіональному, так і на державному рівні, відповідно до соціально-економічних реалій в Україні.

Відтак, формування та реалізація ефективної політики молодіжної зайнятості в Хмельницькому регіоні повинні базуватися, по-перше, на сприянні працевлаштування випускників професійних та вищих навчальних закладів в економіці регіону через співпрацю закладів системи освіти, органів регіональної влади та роботодавців області; по-друге, на реалізації програм зайнятості населення регіону, зокрема молодіжної, що передбачає створення нових робочих місць за перспективними напрямами на умовах гідної праці, стимулювання та підтримку приватної ініціативи в малому та середньому бізнесі при активній участі молоді у цих процесах.

Література

1. Молодь: її права та соціальне становлення в сучасній Україні. Роз'яснення від 13.09.2012 / Міністерство юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0032323-12>
2. Основні напрямки державної молодіжної політики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lubbook.org/book_519_glava_3_Rozd%D1%961_3._OSNOVN%D0%86_PEREDUMOV1.html
3. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді : щорічна доповідь Президента України Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики ; [ред. кол. : Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. – 200 с.
4. Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016–2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>
5. Семикіна М. В. Конкурентоспроможність молоді на ринку праці в умовах системної кризи [Електронний ресурс] / М. В. Семикіна, С. С. Голбанос // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2015. – № 27. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npkntu_e_2015_27_5.pdf.
6. Інформаційна записка про стан ринку праці [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби зайнятості України. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/>
7. Про соціально-економічне становище Хмельницької області за січень-вересень 2016 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Головного управління статистики у Хмельницькій області. – Режим доступу : <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>
8. Кравець І. М. Освітні аспекти формування ринку праці України / Кравець І. М., Гарват О. А. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – № 4. Т. 3. – С. 128–133.

Надійшла 14.11.2016; рецензент: д. е. н. Ведерніков М. Д.